

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๗ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อวิเคราะห์หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๑๔ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๔ และเปรียบเทียบหลักสูตรทั้งสามฉบับเพื่อค้นหาพัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๗ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตรแต่ละฉบับ องค์ประกอบของหลักสูตร ๔ ด้านคือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียน พร้อมทั้งกล่าวถึงอุปสรรคปัญหาจากการนำหลักสูตรไปใช้ด้วย ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยทำการวิเคราะห์เอกสารที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร ๑๐ ประการ เป็นเกณฑ์ภายนอก ๕ ประการ เกณฑ์ภายใน ๕ ประการ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง (Content Analysis) เนื้อเรื่องตอนใดไม่ปรากฏในเอกสาร ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรทั้งสามฉบับ โดยสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

ผลการวิจัยปรากฏว่า หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๑๔ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยมีมูลเหตุและปัจจัยมาจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ปัญหาความบกพร่องของระบบการศึกษา และปัญหาอันเกิดจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของศิลปวิทยาการ ผลการวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษาทั้ง ๓ ฉบับนี้ ปรากฏว่าองค์ประกอบทั้ง ๔ ด้านมีพัฒนาการไปในแนวเดียวกัน คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งพัฒนาทั้งบุคคลและสังคม ขณะเดียวกันรูปแบบของการกำหนดจุดประสงค์ก็มีความชัดเจนยิ่งขึ้นตามลำดับ เนื้อหาสาระและอัตราเวลาเรียนพัฒนาไปสู่การหลอมรวมเนื้อหาที่สัมพันธ์กัน เข้าด้วยกันแบบบูรณาการ

มีการจัดเนื้อหาวิชาที่มีลักษณะใกล้เคียงกันไว้เป็นกลุ่มวิชากว้าง ๆ พัฒนารายวิชาใหม่ ๆ ขึ้นอย่างกว้างขวาง และสอดคล้องวิชาอันเป็นพื้นฐานอาชีพให้แก่ผู้เรียนทุกคน ในชั้นกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรนั้น มีพัฒนาการจากการบอกเนื้อหาวิชาไปสู่การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา และรู้วิธีการเรียน การวัดผล และประเมินผลการเรียน มีการกระจายอำนาจการประเมินผลไปสู่กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนตามลำดับ มีแนวโน้มที่จะใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนยิ่งขึ้น และมาตรการกรรมการวัดและประเมินผลมีความถูกต้องตามทฤษฎีแต่ก็เป็นปัญหาในการนำไปปฏิบัติ

อภิปรัชญา

จากผลการวิจัย พบว่าหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้ง ๓ ฉบับที่พัฒนาขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๗ นั้น เป็นการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการ และนำไปสู่วิธีแก้ปัญหาในการจัดการศึกษา องค์ประกอบทุกด้านของหลักสูตรจึงมีพัฒนาการไปในทางเดียวกัน เช่น จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มุ่งพัฒนาตัวผู้เรียน และสังคมควบคู่กันไป ซึ่งการวิจัยนี้คล้ายคลึงกับแนวคิดของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาบุคคล ท้องถิ่น และประเทศชาติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการศึกษามุ่งที่จะแก้ปัญหการย้ายถิ่นฐานจากชนบทสู่สังคมเมือง ซึ่งอาจทำให้เกิดความชงกันในความก้าวหน้าของท้องถิ่น การจัดการศึกษาจึงมุ่งที่จะสนองความต้องการของบุคคลเพื่อความสามารถในการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของคน จุดมุ่งหมายของการศึกษาจึงเน้นในการพัฒนาคนและสังคมเป็นสำคัญ ดังนั้นในอนาคตจึงมีแนวโน้มว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรยังคงเน้นที่บุคคล ท้องถิ่น และประเทศชาติ ต่อไป

ในค่านี้อาสาและอัตราเวลาเรียนผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรทั้ง ๓ ฉบับ มีรายวิชาเลือกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคน และมีความเชื่อในเรื่องปัจเจกบุคคล หลักสูตรจึงต้องมีความกว้างขวาง และยืดหยุ่นในเรื่องเนื้อหาสาระ เพื่อสนองความต้องการ ความถนัด และความสนใจ ในขณะที่เกี่ยวกับรายวิชาบังคับที่เป็นพื้นฐานอาชีพ และรายวิชา

เลือกที่เป็นวิชาชีพที่กำหนดในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ไม่ได้กำหนดเป็นวิชาชีพบังคับในหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๑๔) แสดงว่า การจัดการศึกษาในระดับนี้มุ่งเตรียมผู้เรียนให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และข้อจำกัดเรื่องตลาดแรงงาน และยังมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคนให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในท้องถิ่นอีกด้วย

สำหรับแนวโน้มในอนาคตผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรจะมีวิชาเลือกมากขึ้น เพื่อสนองความสนใจของผู้เรียนอย่างกว้างขวาง และเนื้อหาสาระของรายวิชาที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยยึดความสนใจของผู้เรียนเป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรย่อย

ในค่านกระบวนกรเรียนการสอน จากผลการวิจัย พบว่ากระบวนกรเรียนการสอนเปลี่ยนจากการใช้ครูเป็นจุดศูนย์กลางสอนโดยวิธีบรรยาย มาเป็นการให้ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง ครูเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ให้คำแนะนำในกิจกรรมการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์แก่ตัวผู้เรียนในการศึกษาค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้าในอนาคต อนึ่งการสอนโดยจัดกิจกรรมเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้บรรลุขั้นตอนการเรียนรู้ในระดับสูง ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

สำหรับในทศวรรษต่อไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากระบวนกรเรียนการสอนยังคงยึดผู้เรียนเป็นหลัก แต่จะมีการนำนวัตกรรมต่าง ๆ เข้ามาใช้ในกระบวนกรเรียนการสอนมากขึ้น

จากผลการวิจัย พบว่า การประเมินผลการเรียนเปลี่ยนจากการรวมอำนาจในการตัดสินผลการเรียนในแต่ละระดับมาเป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินผลการเรียน โดยให้แต่ละโรงเรียนทำการประเมินผลการเรียนทุกรายวิชา และอนุมัติผลการเรียนโดยความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียน ซึ่งเป็นผลดีต่อประสิทธิภาพในการเรียนการสอนเพราะผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลด้วยตนเอง เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน อนึ่งทางกระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มเน้นให้มีการใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน (formative evaluation) และการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน (summative evaluation) ร่วมกัน นับว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน

แนวโน้มการประเมินผลในอนาคต ผู้วิจัยคาดว่ายังคงมีการกระจายอำนาจในการประเมินผลการเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนการสอน และยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรจะมีการวิจัยในลักษณะการวิเคราะห์แนวโน้มเชิงปริมาณ และคุณภาพของการจัดการศึกษาตามหลักสูตร มัชฌมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ และหลักสูตร มัชฌมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ ในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และได้ผลสูงสุดในการพัฒนาประเทศต่อไป
๒. เพื่อเป็นการสนองความต้องการในตำแน่งเจกบุคคลของผู้เรียน ควรจะเปิดโอกาสให้โรงเรียนสร้างหลักสูตรย่อย ๆ ภายในโรงเรียนให้เป็นรายวิชาเลือกให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้าง และพัฒนาหลักสูตรนั้น ๆ
๓. เนื่องจากจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ ระยะเวลาการเรียนการสอนของหลักสูตร ทั้ง ๓ ฉบับ ที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้องกันในเรื่องการเน้นการพัฒนาตัวผู้เรียน ทำให้ระยะเวลาการเรียนการสอนอาจต้องใช้เวลาและวิธีการมากขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้ผู้สอนยังอาจขาดเทคนิควิธี และวิทยาการ ตลอดจนอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจะมีการจัดอบรมเกี่ยวกับวิธีสอน เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตร โดยใช้ความก้าวหน้าในวิทยาการต่าง ๆ มาเสริมให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย กำหนดเวลา และได้ผลดียิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย